

♪[PRZECIĄGLY DŹWIĘK]

LEKTOR: „Audycje Kulturalne” – w dobrym tonie.

♪[FRAGMENT UTWORU „TANGO NOTTURNO”]

IZABELA ŻUKOWSKA: „Tango Notturmo” to utwór, który jako pierwsza w filmie pod tym samym tytułem zaśpiewała Pola Negri. Film powstał w tysiąc dziewięćset trzydziestym siódmym roku w Niemczech. Ścieżka dźwiękowa została zarejestrowana w języku niemieckim, choć akcja filmu rozgrywała się w Londynie, a bohaterowie pochodzili z Francji. W Polsce powstały dwa tłumaczenie, jedno z tekstem Seweryna Mendelzona napisany dla Wiery Gran i wersja ze słowami Józefa Lipskiego i Władysława Szlengla. Tę ostatnią śpiewali między innymi Mieczysław Fogg i Sława Przybylska.

♪[FRAGMENT UTWORU „TANGO NOTTURNO”]

IZABELA ŻUKOWSKA: Pola Negri urodziła się w Lipnie, wówczas w Guberni Płockiej, dziś to województwo Kujawsko-Pomorskie. W Warszawie skończyła kursy teatralne i niebawem trafiła do Teatru Małego w którym debiutowała rolą Klary w „Ślubach panieńskich” Aleksandra Fredry. W tysiąc dziewięćset czternastym roku Negri wystąpiła po raz pierwszy na ekranie. Zagrała w filmie „Niewolnica zmysłów”. Potem przyszły kolejne obrazy realizowane przez wytwórnię Sfinks. W tysiąc dziewięćset siedemnastym roku wyjechała do Berlina, gdzie poznała reżysera Emsta Lubicza. To okazało się w jej karierze momentem przełomowym. Po rolach w filmach „Oczy mumii”, „Karmen” i „Sumuryn” zainteresowało się nią Hollywood. Do Kalifornii Pola Negri udała się w tysiąc dziewięćset dwudziestym trzecim roku i niebawem stała się jedną z największych gwiazd kina niemego. Przyczyniły się do tego nie tylko jej role w hollywoodzkich produkcjach, ale też zgoła współczesna umiejętność do autoreklamy, a także romanse z Charlie Chaplinem, a także z Rudolfem Valentino - największym bożyszczem kina niemego, romanse którymi zajmowała się cała Ameryka. Wszystko zmieniło się jednak, gdy film przemówił. Wiele gwiazd kina niemego nie odnalazło się w nowej, dźwiękowej rzeczywistości. Często okazywało się, że głos aktora nie współgrał z jego wizerunkiem, że obcy akcent nie pozwalał na kreowanie odpowiednich ról, albo aktor czy aktorka po prostu nie potrafili posługiwać się głosem, co było o tyle proste do wytłumaczenia, że do filmów niemych rzadko trafiali aktorzy bez doświadczenia scenicznego, także Pola Negri nie przeszła tego testu. Uznano, że ma zbyt niski, wulgarny głos i do tego obcy akcent. Hollywood się od niej odwróciło. By odzyskać dawną pozycję gwiazdy, Negri zdecydowała się na powrót do Europy i udział w filmach realizowanych w Berlinie, w wytwórni Ufa. Początkowo sprzeciwiał się temu Minister Propagandy Trzeciej Rzeszy – Josef Debels, jednak po interwencji samego Hitlera, który był wielbicielem talentu Negri, zakaz cofnięto i po latach Negri zagrała w kilku filmach niemieckich, w tym właśnie w Tango Notturmo, który w tysiąc dziewięćset trzydziestym siódmym roku zrealizowano. Jak to się stało, że Pola Negri zgodziła się na współpracę z nazistowskim reżimem?

Na jej usprawiedliwienie można powiedzieć, że nigdy w Trzeciej Rzeszy nie zamieszkała na stałe, a do Ameryki wróciła, zanim hitlerowskie Niemcy wypowiedziały wojnę.

♪[FRAGMENT UTWORU „TANGO NOTTURNO”]

IZABELA ŻUKOWSKA: „Tango Notturmo” skomponował Hans Ottoborgman. Dla Wiera Gran wersję Polską napisał Seweryn Mendelson. Wiera Gran karierę sceniczną zaczęła nie jako wokalistka, a jako tancerka. Zatrudniona w lokalu Cafe Paradise baletnica złamała nogę, gdy wpadła pod samochód na rogu placu Trzech Krzyży i ulicy Książęcej. Jak głosi legenda, zaczęła wtedy śpiewać za kulisami, a jej śpiew tak się spodobał, że po zdjęciu gipsu zamiast do baletu powędrowała do chóru. Pierwszą wykonaną przez nią publicznie piosenką było tango brazylijskie. Niebawem zaczęła nagrywać dla wytwórni Syrena Electro i została muzyczną atrakcją Paradisu. W tysiąc dziewięćset trzydziestym szóstym roku zaśpiewała list ze słowami Seweryna Meldensona. Utwór stał się jej wielkim przebojem. W tysiąc dziewięćset trzydziestym siódmym roku, w programie Wiosenna Parada w Teatrze Wielkim występowała u boku takich gwiazd jak Mira Ziemińska, Lepek Kurkowski i Ludwig Sempoliński. Wyrzucono ją jednak, gdy nie zjawiła się na przedstawieniu. Nie narzekała jednak na brak angaży. Doceniano jej wyjątkowy, niski i ciepły głos. Śpiewała w. Polskim Radiu w kawiarni, przy Instytucie Propagandy Sztuki, w kawiarniach Sztuka i Moda, Bagatela czy Cafe Vog przy ulicy Złotej. Występowała też w Krakowie, Łodzi, we Lwowie, Brześciu, Bydgoszczy i Gdyni. Wiera Gran naprawdę nazywała się Dwojra Grinberg i pochodziła z rodziny Żydowskiej. W tysiąc dziewięćset trzydziestym dziewiątym roku wystąpiła obok największej żydowskiej aktorki – Idy Kamińskiej w filmie „Bezdomni”, który zrealizował Aleksander Martel. Gdy wybuchła wojna znalazła się we Lwowie, gdzie śpiewała w kawiarni Palace. Potem wróciła do Warszawy, gdzie była jej matka. Zanim trafiła do Warszawskiego getta wyjechała jeszcze do Krakowa. W getcie znalazła się by połączyć się z matką i siostrami, które trafiły tam wcześniej. W getcie śpiewała w kawiarni Sztuka. Przy fortepianie towarzyszył jej Władysław Szpilman. Śpiewała utwory, do których teksty pisał poeta getta – Władysław Szwengel. Jej ostatnią piosenką w sztuce, przed wyjściem z getta, była „Umówmy się” śpiewana w połowie lipca tysiąc dziewięćset czterdziestego drugiego roku. Drugiego sierpnia czterdziestego drugiego przez gmach sądu wyszła z getta dzięki pomocy Kazimierza Jezierskiego, którego po wojnie poślubiła. Gdy Druga Wojna Światowa dobiegła końca Wiera Gran powróciła do śpiewania. Niebawem jednak zaczęły pojawiać się pogłoski o jej kolaboracji z Niemcami w czasie jej pobytu w getcie. Wiera Gran choć zaprzeczała, postanowiła wyjechać z Polski do Izraela. Resztę życia poświęciła na udowodnienie, że te oskarżenia były bezpodstawne.

♪[FRAGMENT UTWORU „TANGO NOTTURNO”]

IZABELA ŻUKOWSKA: Wiera gran była naj słynniejszą wykonawczynią „Tango Notturmo”. Powstała jednak i inna wersja ze słowami Józefa Lipskiego i Władysława Szwengla, a śpiewali ją między innymi Mieczysław Fogg i Sława Przybylska.

♪[FRAGMENT UTWORU „TANGO NOTTURNO”]

♪[PRZECIĄGŁY DŹWIĘK]

LEKTOR: „Audycje Kulturalne” – w dobrym tonie.